

Паслядоўныя: “А каты, мае каты, / У іх шэрыя хвасты.” [2, с. 72].

Для большасці калыханак характэрна сумяшчэнне некалькіх тыпаў гукавых паўтораў. Так, наступны прыклад ілюструе сашчэпліванне галосных і эпіфары: “Люлі-люлі-люлі, спаць, / Да я ж буду калыхаць, / Буду песеньку сьвязаць: / “Ходзіць пава па таку / У чырвоным калпаку. // А пан кажэ: – Засяку. // Пэва кажэ: – Уцяку. // А я пана не баюся. // Я ад пана абаранюся” [2, с. 63].

Гукавыя паўторы надаюць творах пшчотнасць, напеўнасць, эмацыянальнасць і экспрэсіўнасць, ствараюць атмасферу спакою, ласкавасці, замілавання.

Літаратура

1 Торра, В. А. Эўфанічныя сродкі моўнай выразнасці ў паэзіі Рыгора Барадуліна: Дыс. ... канд. філалаг. навук: 10.02.01 / ГГУ імя Ф. Скарыны. – Гомель, 2006. – 110 с.

2 Дзіцячы фальклор / рэд. К. П. Кабашнікаў. – Мінск: Навука і тэхніка. – 1972. – 736 с.

Ю. У. Блізнец

Навук. кір. А. А. Станкевіч,

д-р філал навук, прафесар

ГУКАПІС У ПАЭЗІІ ЯЎГЕНІІ ЯНІШЧЫЦ

Эўфанічная інструментоўка паэтычнага маўлення лічыцца адным з самых моцных сродкаў экспрэсівізацыі маўлення. Адным з відаў гукапісу з’яўляецца гукаперайманне – імітацыя з дапамогай гукаў маўлення тых ці іншых гукаў рэчаіснасці [1, с. 165]. Гукаперайманне садзейнічае выразнасці маўлення, перадае дынамізм і напружанасць дзеяння, выклікае разнастайныя асацыяцыі: Шугнула жыта там, дзе спелі кулі, // Дзе раць у раць ішлі на смерць сыны [2, с. 46]. Дасягаецца гэты прыём не толькі назапашваннем гукапераймальнага слоў з аднароднымі, блізкімі гукамі. Інструментоўка на асобныя (перш за ўсе зычныя) гукі асацыятыўна ўзнаўляе, напрыклад, грукат грому: Грозны гром над сцежкай пасваволіць. // Град нязваны грады пасячэ [2, с. 141].

Гукаперайманні могуць перадаваць крыкі жывых істот: Ясельда. І кладачка, як прасла, // Зоўнае зязюліна “ку-ку” [2, с. 159].

Аднак толькі сродкамі паэтычнага гукапісу нельга дакладна ўзнавіць пэўныя гукі рэчаіснасці. Да гукапераймання адносіцца анаматапея (грэч. *Onomatopoeia* “гукаперайманне”) – ужыванне гукапераймальнага слоў, якія імітуюць асобныя гукі прыроды, крыкі птушак, звяроў, а таксама гукі, якія суправаджаюць некаторыя дзеянні і працэсы (смах, свіст і інш.) [1, с. 166]. Актыўна выкарыстоўваецца пры анаматапеі лексіка, утвораная ад гукапераймальнага слоў: Яшчэ й зязюля весела кувае // Над тым нядрэмнасцішаным сялом [2, с. 62]. Вы чуеце: гуркоча ў небе гром // Але не страшна песеннаму птаху [2, с. 126]. Дзесьці жаўра ў небе цінькае, // Я ж у смерці на краю... [2, с. 24]. Бусел важна ходзіць панадворкам, // Малако хлябоча сарытны кот [2, с. 50].

У паэзіі Яўгеніі Янішчыц выкарыстанне гукаперайманняў – з’ява даволі рэдкая. Прыклады гукаперайманняў дазваляюць сцвярджаць, што іх можна падзяліць на гукаперайманні, якія імітуюць крыкі птушак і жывёл і гукавыя комплексы, што перадаюць асобныя гукі прыроды (шум ветру, раскаты грому), а таксама суправаджаюць пэўныя дзеянні і працэсы (шоргат, скрып).

Літаратура

1 Рагойша, В. П. Паэтычны слоўнік / В. П. Рагойша. – Мінск: Вышэйшая школа, 1979. – 320 с.

В. М. Верабей

Навук. кір. **В. А. Ляшчынская,**

д-р філал. навук, прафесар

ФРАЗЕАЛАГІЗМЫ ВЕТЛІВАСЦІ БЕЛАРУСАЎ: ПРЫВІТАННЕ

Сістэма правілаў паводзін чалавека абумоўлена яго культурай, традыцыямі і нормамі маралі народа. Беларуская мова прадстаўляе розныя сродкі выражэння ветлівасці, сярод якіх выдзелім фразеалагізмы прывітання, што з'яўляюцца самымі распаўсюджанымі і абавязковымі ў абслугоўванні этыкетных сітуацый. Прывітанне – гэта і самы важны кампанент маўленчаэтыкетных зносінаў, гэта зычэнне жыцця, здароўя, прычым не толькі іншаму чалавеку, але і самому сабе.

Аналіз фразеалагізмаў прывітання паказвае, што галоўным фактарам выбару той ці іншай формулы прывітання з'яўляецца характар абстаноўкі зносін, на аснове чаго фразеалагізмы можна падзяліць на некалькі груп:

1) найбольш распаўсюджаныя прывітальныя звароты, што ўжываюцца незалежна ад абстаноўкі зносін: *Дзень добры! Добрае здароўе, Будзь здаровы* – звароты пры сустрэчы раніцай або днём;

2) фразеалагізмы пры сустрэчы ў пэўнай сітуацыі: *Добры вечар!* – пры сустрэчы вечарам, *З лёгкай парай!* – прывітанне і пажаданне добрага здароўя таму, хто толькі што памыўся ў лазні, *Міласці просім (прашу)* – ветлівае запрашэнне пры сустрэчы прыйсці, прыехаць, увайсці, прыняць пачастунак і пад., *Маё шанаванне* – зварот пры сустрэчы з паважаным альбо старэйшым чалавекам; *Наша вам* – жартаўліва-фамільярнае ці іранічнае прывітанне пры сустрэчы;

3) фразеалагізмы-звароты да таго, з кім давялося сустрэцца, убачыцца: *Бог даў* – вокліч радасці, што прыйшлося, давялося пазнаць, сустрэцца, убачыцца; *Колькі лет, колькі зім!* – вокліч пры сустрэчы з кім-небудзь, каго даўно не бачыў, з кім даўно не сустракаўся;

4) фразеалагізмы-выказванні здзіўлення пры нечаканай сустрэчы, дзе адразу відаць эмацыянальную ацэнку – станоўчую ці адмоўную: *Каго я бачу!* – вокліч здзіўлення, радасці ад нечаканай сустрэчы з кім-н.; *Які вецер загнаў (занёс), Якія вятры загалі (занеслі), Якім ветрам <занесла, прынесла>* – выказванне здзіўлення пры нечаканай сустрэчы; *Які чорт занёс (прынёс)* – вокліч неразумення, незадавальнення пры сустрэчы з кім-небудзь, хто аказаўся пры пэўных абставінах.

Як відаць, выдзеленыя этыкетныя фразеалагізмы беларускай мовы толькі групы прывітання выяўляюць шырокі спектр прэзентацыі маўленчага этыкету ў сістэме вуснага маўлення беларусаў, ствараюць шырокія магчымасці для выбару той ці іншай формы з улікам абставін, умоў зносін.

А. Д. Дакукін

Навук. кір. **А. М. Мельнікава,**

канд. філал. навук, дацэнт

АРХЕТЫП ДАРОГІ Ў ТВОРАХ АЛЕСЯ РАЗАНАВА

Вобраз шляху, дарогі з'яўляецца адным з ключавых у паэзіі Алеся Разанава. Шлях разумеецца паэтам як несупыннае імкненне да чагосьці новага альбо як метафарычнае ўвасабленне жыцця.